

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ Α΄ ΣΕΙΡΑΣ

Μάθημα: ΛΟΓΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ Γ΄ Λυκείου (κωδ. μαθήματος: Γ073)

Σημείωση: Όπου «σ.» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Στ. Βιρβιδάκης, Βασίλης Καρασμάνης, Χαρ. Τουρνά, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Γενικού Λυκείου ΥΠΔΒΘ, Αθήνα, ΙΤΥΕ- «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» 2012 και όπου «σ.*» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Θεοδόσιος Ν. Πελεγρίνης, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Ενιαίου Λυκείου, ΥΕΠΘ-ΠΙ, Αθήνα, ΟΕΔΒ 2002.

ΜΕΡΟΣ Α΄ (Μονάδες 2X10=20)

A1.

1. γ (σ. 116) [Μονάδες 2]
2. α (σ. 117) [Μονάδες 2]
3. ε (σ. 125) [Μονάδες 2]
4. β (σ.*78) [Μονάδες 2]
5. δ (σ. 117) [Μονάδες 2]

A2.

- α. Σ (σ. 134) [Μονάδες 2]
- β. Σ (σ. 122) [Μονάδες 2]
- γ. Λ (σ.142) [Μονάδες 2]
- δ. Σ (σ.* 24) [Μονάδες 2]
- ε. Σ (σ.* 97) [Μονάδες 2]

ΜΕΡΟΣ Β΄ (Μονάδες 4X10=40)

B1. Σύμφωνα με τον ωφελιμισμό, σκοπός των πράξεών μας πρέπει να είναι η μεγαλύτερη κατά το δυνατόν ωφέλεια για τον μεγαλύτερο κατά το δυνατόν αριθμό ατόμων, ώστε να είναι δυνατό να αποτελέσει την αντικειμενική αρχή εν ονόματι της οποίας θα είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε ηθικά τη συμπεριφορά μας. Εάν θα πρέπει να επιλέξουμε μεταξύ δύο ή περισσότερων πράξεων, οφείλουμε να θεωρήσουμε ηθικά σωστή εκείνη η οποία συμβάλλει περισσότερο στην ευδαιμονία των ανθρώπων που επηρεάζονται από την εκτέλεσή της. Αντίθετα, μία πράξη που βλάπτει το κοινωνικό σύνολο είναι ηθικά επιλήψιμη και θα πρέπει να αποφεύγουμε να την εκτελέσουμε.

Σημ.: Είναι δυνατό μέρος της απάντησης των μαθητών/τριών να συμπεριλαμβάνει και τις ακόλουθες ιδέες τις οποίες οφείλουμε να τις αποδεχθούμε· συγκεκριμένα: λέγοντας «ωφέλεια» οι περισσότεροι φιλόσοφοι έχουν στο νου τους την ευτυχία ή έστω την

ικανοποίηση αυτών που θα καρπωθούν τα αποτελέσματα των πράξεών μας. Η σημασία της λέξης «ωφελιμισμός» είναι αρκετά διαφορετική από εκείνη που έχει αποκτήσει η λέξη στην καθημερινή μας ζωή, όπου η σημασία της φαίνεται να περιορίζεται στην εγωιστική επιδίωξη του προσωπικού συμφέροντος του καθενός και όχι της ωφέλειας του μεγαλύτερου κατά το δυνατόν αριθμού ανθρώπων (βλ. σ. 142 και σ* 103-104).

[Μονάδες 10]

B2. Σύμφωνα με τον Ντεκάρτ, ο άνθρωπος απαρτίζεται από δύο τελείως διαφορετικές οντότητες, το πνεύμα (του οποίου η ουσία είναι η σκέψη) και το υλικό σώμα (του οποίου η ουσία είναι η έκταση). Τη διάκριση την καταλαβαίνουμε όταν σκεφτούμε ότι δεν μπορούμε να περιγράψουμε το πνεύμα και το σώμα με τον ίδιο τρόπο. Το πνεύμα αλληλοεπιδρά με το σώμα μέσω της επίφουσας (κωναρίου), ενός αδένου στο κέντρο του εγκεφάλου. Μέσω αυτού του αδένου διαβιβάζονται προς το πνεύμα τα ερεθίσματα που δέχεται το σώμα μας από το εξωτερικό περιβάλλον και, αντιστρόφως, μέσω αυτού του αδένου διαβιβάζονται προς το σώμα οι εντολές που δίνουν ο νους και η βούλησή μας, για να κινηθούν τα μέλη μας (βλ. σ. 122 και σ.* 38).

[Μονάδες 10]

B3. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, αυτοί που θα πρέπει να διοικήσουν την πολιτεία είναι οι φιλόσοφοι οι οποίοι είναι οι κάτοχοι των απόλυτων ιδεών (των ιδεών του καλού και της δικαιοσύνης) που αντιδιαστέλλομενες προς τα φαντάσματα και τα είδωλα του αισθητού κόσμου, συνιστούν τις βαθύτερες αλήθειες των πραγμάτων. Οι φιλόσοφοι, γνωρίζοντας τις ιδέες ξέρουν τι πραγματικά είναι το καλό ή το ηθικά ορθό, ποια ουσιαστικά είναι η δικαιοσύνη, ποιες αλήθειες είναι οι αξίες πάνω στις οποίες πρέπει να εδράζεται η ζωή της πολιτείας. Οι φιλόσοφοι ως κάτοχοι της ηθικής γνώσης είναι σε θέση να πράξουν ό,τι υπαγορεύει αυτή. Αντίθετα, οι άνθρωποι που δεν έχουν διδαχθεί φιλοσοφία είναι άμοιροι των ιδεών γι' αυτό και δεν ξέρουν τι πραγματικά είναι το ηθικά ορθό (βλ. σ.* 80-82).

[Μονάδες 10]

B4. Ο Καντ ορίζει την «κατηγορική προσταγή» ως την κεντρική αρχή του ηθικού νόμου, η οποία έχει απόλυτο και όχι υποθετικό χαρακτήρα. Πρέπει να μπορεί να ισχύει σε κάθε περίπτωση και να μην συνδέεται με συγκεκριμένους στόχους του ενός ή του άλλου υποκειμένου. Σύμφωνα με την κατηγορική προσταγή, πρέπει το υποκείμενο της πράξης να θέλει ο κανόνας της πράξης του να ισχύει ως καθολικός νόμος. Σε μία δεύτερη διατύπωση της κατηγορικής προσταγής, ο Καντ ισχυρίζεται ότι: «πρέπει κάθε υποκείμενο να πράττει έτσι, ώστε να μεταχειρίζεται πάντοτε όλους τους άλλους ανθρώπους - όπως και τον εαυτό του - ως σκοπούς και όχι μόνο ως μέσα των πράξεών του, δηλαδή πρέπει να σέβεται πάντα την ελευθερία, την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των άλλων, ανεξάρτητα από τους στόχους του, για την επίτευξη των οποίων του είναι χρήσιμο». Τέλος, σύμφωνα με τον Καντ, μόνο ο ορθός λόγος παρέχει το κριτήριο της ηθικής ορθότητας (βλ. σ. 143-144 και σ.* 100-102).

[Μονάδες 10]

ΜΕΡΟΣ Γ΄ (Μονάδες 2Χ20=40)

Γενικές Οδηγίες

Γ1. (α) Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν σε δύο από τα ακόλουθα σημεία και να τα αναπτύξουν, διατυπώνοντας τα επιχειρήματά τους:

Πολλοί πιστεύουν πως η ηθική φιλοσοφία είναι ένα μάταιο επιχείρημα για τους ακόλουθους λόγους:

- (i) Οι ηθικές κρίσεις είναι καθαρά υποκειμενικές, συναισθηματικές αντιδράσεις·
- (ii) τα κριτήρια της ηθικής αξίας είναι σχετικά και ποικίλουν ανάλογα με την εποχή, τον πολιτισμό και την κοινωνία·
- (iii) τα κίνητρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς είναι τελείως εγωιστικά·
- (iv) δεν πράττουμε ποτέ αληθινά ελεύθερα και γι' αυτό δεν είμαστε υπεύθυνοι για τις πράξεις μας·
- (v) δεν έχει κανείς λόγο να υιοθετήσει μίαν ηθική στάση ζωής (βλ. σ. 150-155 και 167).

[Μονάδες 10]

(β) Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν σε κάποια από τα ακόλουθα σημεία:

Η αξία της φιλοσοφίας είναι μεγάλη, αφού παιδεύει, δημιουργεί γνώσεις, ερμηνεύει φαινόμενα και καλλιεργεί, εν γένει, το πνεύμα του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με τη θεωρητική της αξία: (i) ικανοποιεί το ενδιαφέρον του ανθρώπου για πνευματικές αναζητήσεις· (ii) βοηθά στην αποφυγή εννοιολογικών συγχύσεων· (iii) εξετάζει θεμελιώδη ερωτήματα της ύπαρξής μας, βοηθώντας μας να συνειδητοποιήσουμε τα όριά μας· (iv) οξύνει την κριτική σκέψη και (v) μας βοηθά να διαμορφώσουμε μία συνολική θεώρηση του κόσμου και της θέσης του ανθρώπου μέσα σ' αυτόν.

Σχετικά με την πρακτική της αξία: (i) συμβάλλει στην ανάπτυξη του ατόμου και στην κοινωνική πρόοδο· (ii) μας βοηθά στην προσωπική μας ζωή, ώστε να καταλάβουμε τον εαυτό μας και (iii) είναι οδηγός του βίου μας (π.χ. μας βοηθά να γίνουμε πιο ηθικοί και συνειδητοποιημένοι).

[Μονάδες 10]

Γ2. (α) Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν σε κάποια από τα ακόλουθα σημεία:

«Ανθρώπινη νοημοσύνη» είναι το σύνολο των ανθρώπινων ικανοτήτων, όπως η λογική, η γλωσσική, η κριτική, η υπολογιστική, η φαντασία κ.ά., συγκεντρωμένων στον ανθρώπινο εγκέφαλο / η βάση της ανθρώπινης γνώσης και της ανθρώπινης πράξης (Αριστοτέλης: άνθρωπος έλλογο ον).

Τον όρο «Τεχνητή νοημοσύνη» και τις ανθρώπινες ιδιότητες τις αποδίδουμε στις «σκεπτόμενες» μηχανές, οι οποίες είναι κατασκευάσματα του ανθρώπου.

Σύγκριση μεταξύ τεχνητής και ανθρώπινης νοημοσύνης:

Ομοιότητες: (i) ικανότητα σε διάφορους υπολογισμούς - επίλυση μαθηματικών εξισώσεων, (ii) ικανότητα στην ομιλία (ρομπότ) κ.ά.

Διαφορές: η «ανθρώπινη νοημοσύνη» υπερέχει σε σχέση με την «τεχνητή νοημοσύνη. Συγκεκριμένα:

(i) στη δυνατότητα εξωαισθητηριακής αντίληψης και στα παραφυσικά φαινόμενα (π.χ. τηλεπάθεια)·

(ii) στη δυνατότητα της αυτοσυνειδησίας·

(iii) στη δυνατότητα του αυτοπρογραμματισμού·

(iv) στη δυνατότητα του κρίνειν και του ελέγχειν·

(v) στην ύπαρξη «ψυχικών» καταστάσεων (αισθήματα, συναισθήματα, αισθητική απόλαυση, ηθική κρίση).

[Μονάδες 10]

(β) Αναμφισβήτητα, παρόλο που ο άνθρωπος έχασε την αποκλειστικότητα που είχε σε κάποιες δραστηριότητες, εξακολουθεί να παραμένει μοναδικός, αφού έχει τη δυνατότητα του κρίνειν και του ελέγχειν, της αυτοσυνειδησίας κ.λπ. Φυσικά, οφείλουμε να λαμβάνουμε πάντα υπόψη τα ακόλουθα:

(i) τον «ανοικτό» χαρακτήρα του φιλοσοφικού ερωτήματος για τη δυνατότητα της «τεχνητής νοημοσύνης» να φτάσει την ανθρώπινη νοημοσύνη και γενικά των φιλοσοφικών μεταφυσικών ερωτημάτων, που δεν επιδέχονται οριστική/τελεσίδικη απάντηση·

(ii) τη «ρευστότητα» των όρων «μηχανή» και «νοημοσύνη» στη σύγχρονη εποχή, λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας και της επιστήμης.

Σημ.: Η απάντηση εξαρτάται από τον τρόπο πρόσληψης του όρου «άνθρωπος» και τις φιλοσοφικές - μεταφυσικές του αντιλήψεις (βλ. σ. 134-137).

[Μονάδες 10]